

**Досвід ведення гібридних конфліктів;
міжнародне гуманітарне право;
захист цивільного населення під час збройного конфлікту;
міжнародний досвід вирішення конфлікту**

*анотований бібліографічний список
2018. – Вип. 24 (21–30 листопада). – 66 с.*

Зміст

Досвід ведення гібридних конфліктів	1
<i>Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань.....</i>	<i>1</i>
<i>Статті з періодичних видань.....</i>	<i>2</i>
Міжнародне гуманітарне право.....	27
<i>Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань.....</i>	<i>27</i>
<i>Статті з періодичних видань.....</i>	<i>32</i>
Захист цивільного населення під час збройного конфлікту	51
<i>Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань.....</i>	<i>51</i>
<i>Статті з періодичних видань.....</i>	<i>53</i>
Міжнародний досвід вирішення конфлікту.....	61
<i>Статті з періодичних видань.....</i>	<i>61</i>

Досвід ведення гібридних конфліктів

Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань

1. Музыка М. И. Саур-Могила : военные дневники / Максим Музыка, Андрей Пальваль, Петр Потехин. — Харьков : Фолио, 2018. — 300, [2] с. : іл. — (Военные дневники). — **Шифр зберігання в Бібліотеці: А791498.** Подано спогади учасників Антитерористичної операції (АТО), які у серпні 2014 року обороняли Саур-Могилу: Максима Музики (активіст Майдану під час Революції Гідності, офіцер запасу, доброволець АТО), Андрія Пальваля (програміст, доброволець АТО), Петра Потехіна (кадровий військовий, офіцер-десантник, учасник АТО). Текст: <https://www.twirpx.com/file/2230723/>

2. **У вогняному кільці. Оборона Луганського аеропорту** / [С. Глотов та ін.]. — Харків : Фоліо, 2018. — 539, [1] с. : іл. — (Хроніка). — Авт. зазнач. на звороті тит. арк. — Серію засн. 2018 р. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: A791497**. Ця книга — результат першої в Україні спроби зібрати та проаналізувати свідчення безпосередніх учасників однієї з найгероїчніших і найтрагічніших операцій початку російсько-української війни, що досі лишається маловідомою для більшості українців. У документальній хроніці описано події, пов'язані з обороною міжнародного аеропорту «Луганськ» та прилеглих населених пунктів (квітень — початок вересня 2014 року), а також події, що передували окупації Луганська (зима — весна 2013—2014 рр.). Команда волонтерів збрала спогади понад 140 учасників та очевидців тих подій — військових, волонтерів, місцевих мешканців, працівників міліції та аеропорту, медиків, — а також унікальні фотографії та картосхеми, що ілюструють військові операції, які відбувалися навколо летовища. Розміщено коментарі військових дослідників, офіцерів та експертів із аналізом основних подій, а також перелік загиблих українських бійців із різних підрозділів. Текст (уривок): <https://folio.com.ua/books/U-vognyanomu-kilci-Oborona-Luganskogo-aeroportu>

Статті з періодичних видань

3. **Агресора видно і здалеку, і зблизька** // Уряд. кур'єр. — 2018. — 29 листоп. (№ 225). — С. 2. Надано інформацію про зустріч Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана з новообраним головою Світового конгресу українців (СКУ) Павлом Гродом. Обговорено поточну ситуацію та зазначено, що новий акт російської агресії в Азовському морі змушує представників СКУ донести світу всю інформацію про те, що відбувається. Павло Грод закликав уряд розвивати економіку та створити всі умови для повернення українців з-за кордону на батьківщину. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/agresora-vidno-i-zdaleku-i-zblizka/>

4. **Білик О. "Немає сумнівів, що Росія є агресором і вкотре порушує угоду про мореплавання"** / Олександр Білик // Голос України. — 2018. — 29 листоп. (№ 227). — Електрон. ресурс. *Йдеться про спільну прес-конференцію Президента Болгарії Румена Радева та Президента Польщі Анджея Дуди, який перебував в Болгарії з офіційним візитом. Анджей Дуда прокоментував ситуацію в Азовському морі та наголосив, що Росія є агресором і вкотре порушує угоду про мореплавання. Президент Польщі акцентував увагу на необхідності подальших дій для закінчення в цій частині Європи воєнних конфліктів і дотримання Мінських угод та запевнив, що Польща разом із міжнародною спільнотою готова зробити все необхідне для швидкого закінчення цього конфлікту.*
Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310699>

5. **В оборонному відомстві розгорнуто пункт управління** // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 2. *Проінформовано про те, що на виконання рішення Верховної Ради України щодо введення воєнного стану, рішенням Міністра оборони України Степана Полторака розгорнуто Пункт управління Міністерства оборони України із завданням щодо підвищення рівня воєнно-політичного та адміністративного керівництва Збройними силами України (ЗСУ), взаємодії з іншими складовими сектору безпеки й оборони та здійснення поточного інформаційного забезпечення вищого державного та військового керівництва. Подано перелік завдань, що виконуватимуть об'єднані центри у складі пункту управління.*

6. **Виправдань РФ немає** // Голос України. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Йдеться про екстрене засідання комісії Україна – НАТО, після якого Генеральний секретар Альянсу Єнс Столтенберг заявив про повну підтримку територіальної цілісності та суверенітету України та закликав Росію забезпечити безперешкодний доступ до українських портів і свободу судноплавства для України в Азовському морі та Керченській протоці. НАТО закликає Росію негайно*

звільнити українських моряків та кораблі, а також припинити підтримку бойовиків та відвести всі свої війська з української території. Єнс Столтенберг акцентував увагу на тому, що Президент України Петро Порошенко запевнив у нормальному функціонуванні демократичних інституцій в країні в умовах воєнного стану та відсутності проблем для проведення президентських виборів. Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/310621>

7. Власенко В. Петро Порошенко: Існує загроза повномасштабного російського вторгнення : Збройні сили України готові дати гідну відсіч ворогу / Вікторія Власенко // Уряд. кур'єр. — 2018. — 29 листоп. (№ 225). — С. 3. *Надано інформацію про інтерв'ю Президента України Петра Порошенка українським телеканалам, під час якого він прокоментував акт агресії Росії в Азовському морі та зазначив, що в зв'язку із загрозою широкомасштабного наземного вторгнення постала необхідність запровадження воєнного стану. Глава держави наголосив, що після запровадження воєнного стану не застосовуватимуть жодних обмежень конституційних прав і свобод громадян, а також спростував інформацію про те, що нібито ухвалений закон про режим воєнного стану передбачає можливості для Президента без рішення Верховної Ради його продовжити. Петро Порошенко назвав це "прямою дезінформацією" і "спеціально розв'язаною кампанією фейкових новин". Президент України акцентував увагу на тому, що українські кораблі діяли відповідно до міжнародного права і двосторонньої угоди про використання Чорного й Азовського морів, і назвав дії Росії "повномасштабною військовою дією, яка чітко підпадає під міжнародне визначення агресії, яка була визначена конвенціями ООН". Петро Порошенко також повідомив про проведені ним консультації з міжнародними партнерами щодо поточної ситуації.* Текст:

<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/petro-poroshenko-isnuye-zagroza-povnomasshtabnogo-/>

8. **Власенко В. Рада Безпеки ООН: дії росіян у Керченській протоці важко виправдати : Москву звинувачено в порушенні норм міжнародного права. Проте Кремль живе у паралельній реальності /** Вікторія Власенко // Уряд. кур'єр. — 2018. — 28 листоп. (№ 224). — С. 1-2. *Надано інформацію про екстрену нараду Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (ООН) у Нью-Йорку в зв'язку із захопленням російськими прикордонниками українських моряків і суден Військово-морських сил (ВМС) України в Азовському морі. У своєму виступі постійний представник України при ООН Володимир Єльченко наголосив, що Росію було заздалегідь проінформовано про прохід українських кораблів Керченською протокою і що напад на українські катери був свідомою провокацією, спрямованою на встановлення повного контролю Російської Федерації (РФ) в Азовському морі. Представники США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Польщі, Швеції і Нідерландів зробили заяву на підтримку України, в якій зазначено, що російські військові, атакувавши й захопивши українські кораблі в Керченській протоці, порушили норми міжнародного права. В заяві підтверджено повне визнання територіальної цілісності, незалежності й суверенітету України в межах її міжнародно визнаних кордонів і міститься заклик до Росії забезпечити безперешкодний доступ до українських портів в Азовському морі і звільнити затриманих українських моряків. Заяву щодо ситуації в Керченській протоці оприлюднив також голова Парламентської асамблеї Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ПА ОБСЄ) Георгій Церетелі, який наголосив, що "затримання українських кораблів і блокування руху в Керченській протоці Росією – неприпустима ескалація відносин між двома державами-членами ОБСЄ". Георгій Церетелі ще раз підтвердив "позицію ПА ОБСЄ, виражену в кількох резолюціях, щодо підтримки суверенітету й територіальної цілісності України в її визнаних міжнародним співтовариством кордонах, включаючи Крим і*

Севастополь”. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/rada-bezpeki-oon-di-yi-rosiyan-u-kerchenskij-protoc/>

9. **Галаджий Е. Быть или не быть выборам президента** / Елена Галаджий // КП в Украине. — 2018. — 27 нояб. (№ 174). — С. 2. *Йдеться про політичні наслідки рішення про воєнний стан. Викладено точку зору політичних експертів щодо введення воєнного стану в країні.* Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2018/november/27/>

10. **Галаджий Е. Военное положение – чего ожидать гражданам?** / Елена Галаджий, Ярослав Кулиш // КП в Украине. — 2018. — 27 нояб. (№ 174). — С. 2. *Наведено основні пункти закону про воєнний стан. Подано матеріали бесіди з експертом з інформаційних воєн Олександром Курбаном та військовим експертом Олегом Ждановим про те, як введення воєнного стану може відбитися на житті простих громадян.* Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2018/november/27/>

11. **Гетманенко Е. ”Прикрывал ребят до последнего вздоха”** / Елена Гетманенко // Харьков. изв. — 2018. — нояб. (№ 42). — С. 13. *Висвітлено інформацію про військовослужбовця – учасника антитерористичної операції на Сході України, бійця спеціального батальйону ”Азов” Володимира Радіонова, який загинув у лютому 2015-го року під час боїв за Широкине (Донецької області).*

12. **Голова Верховної Ради України Андрій Парубій передав Звернення Верховної Ради України у зв’язку з актом агресії Російської Федерації проти України Президенту Європарламенту Антонію Таяні** / Прес-служба апарату Верхов. Ради України // Голос України. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Надано інформацію про візит Голови Верховної Ради України (ВР України) Андрія Парубія до Брюсселя, під час якого він зустрівся з Президентом Європарламенту Антонію Таяні і передав йому Звернення ВР України у зв’язку з актом агресії Російської Федерації (РФ) проти України. Андрій Парубій заявив, що дії РФ в Азовськорму морі – це порушення норм*

Статуту ООН і Конвенції ООН з морського права. "Весь світ побачив докази російської військової агресії, з якими вже ніхто не зможе посперечатися. Адже весь світ побачив відео, де російські військові кораблі атакують українські", – наголосив Голова ВР України. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310646>

13. **Горская Д. "Прощаясь, Женя сказал: "Повезет же кому-то с женой!" Тебе повезет, подумала я, и оказалась права" / Дарья Горская // Факты и коммент. — 2018. — 22 – 28 нояб. (№ 46). — С. 11. Висвітлено історію бійця 14-ї бригади Євгена Меринова й військового кореспондента Юлії Кириєнко, які жили у сусідніх будинках, училися у паралельних класах школи, а зустрілись і закохалися один в одного тільки на війні на Сході України.**

14. **Грабовський С. І знову про Мінські угоди / Сергій Грабовський, Ігор Лосєв // День. — 2018. — 20 листоп. (№ 210). — С. 5. Проаналізовано роль Мінських домовленостей щодо вирішення воєнного конфлікту на Сході України в зоні проведення операції Об'єднаних сил (ООС). Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/i-znovu-pro-minski-ugody>**

15. **Гришко Р. Росія захопила три українські військові кораблі / Руслан Гришко, Ангеліна Кованда // Газета по-українськи. — 2018. — 27 листоп. (№ 91). — С. 1, 5. Йдеться про захоплення російськими прикордонниками військових катерів та буксира ВМСУ. Російські прикордонники обстріляли та захопили корабельну групу Військово-Морських сил ЗСУ, яка йшла до Маріуполя. Під час інциденту дістали поранення шість українських військових. Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_rosiya-zahopila-tri-ukrayinski-vijskovi-korabli/871649**

16. **ЄС готовий діяти // Голос України. — 2018. — 30 листоп. (№ 228). — Електрон. ресурс. Йдеться про заяву високого представника Європейського Союзу (ЄС) з питань зовнішньої політики та політики**

безпеки Федеріки Могеріні, в якій зазначено, що Євросоюз "стривожений" використанням Росією сили проти українських військових кораблів у Керченській протоці, називає цей інцидент "неприйнятним", а також вимагає звільнити захоплені судна, їх екіпажі й оснащення. Федеріка Могеріні зауважила, що анексія Криму залишається "прямим викликом міжнародній безпеці, що має серйозні наслідки для міжнародного правопорядку, який захищає єдність і суверенітет всіх держав". Вона також наголосила, що "будівництво Керченського мосту є ще одним порушенням суверенітету і територіальної цілісності України", та повідомила, що "Євросоюз продовжуватиме уважно стежити за ситуацією і налаштований діяти належним чином, у тісній координації з міжнародними партнерами". Про необхідність перевірки вже введених антиросійських санкцій ЄС заявив спецпредставник Держдепартаменту США з питань України Курт Волкер в інтерв'ю DW. Він також акцентував увагу на важливості зупинення проекту "Північний потік-2", який є геополітичним проектом Росії з метою посилити тиск на країни Західної Європи. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310765>

17. **ЄС та США спільно працюють над розв'язанням ситуації у Керченській протоці** // Голос України. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Йдеться про телефонну розмову Президента України Петра Порошенка з держсекретарем США Майклом Помпео, під час якої американську сторону було проінформовано про вчинений Росією акт збройної агресії проти України в акваторії Керченської протоки, а також про відповідні кроки української сторони, зокрема запровадження режиму воєнного стану. В оприлюдненій прес-службою дипломатичного представництва США заяві сказано, що США засуджують агресивні російські дії у Азово-Керченській акваторії і підтримують суверенітет та територіальну цілісність України. У свою чергу Президент США Дональд Трамп під час спілкування з журналістами зазначив, що йому "не подобається" те, що відбувається в Керченській протоці, та повідомив,*

що США працюють з європейськими лідерами над вирішенням проблеми.

Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310622>

18. **Забірайтеся з України, містере Путін** // Уряд. кур'єр. — 2018. — 29 листоп. (№ 225). — С. 1. *Надано інформацію про інтерв'ю Президента України Петра Порошенка американському телеканалу NBC, під час якого він вкотре закликав Росію піти з України і висловив сподівання, що на саміті "Великої двадцятки" (G20) президент Сполучених Штатів Америки (США) Дональд Трамп звернеться із цим закликом до президента Росії Путіна. Глава держави зазначив, що одним із можливих варіантів підтримки України може бути захід кількох суден НАТО в Чорне море з метою не дозволити Росії більше чинити свавілля. Президент України також наголосив, що запровадження воєнного стану в кількох областях України має на меті захист, і Україна не має наміру вдаватися до воєнних дій, спрямованих проти будь-кого.* Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/zabirajtesya-z-ukrayini-mistere-putin/>

19. **Завтонов Д. "Глибше, міцніше та надійніше"** / Дмитро Завтонов // Нар. армія. — 2018. — 22 листоп. (№ 47). — С. 5. *Йдеться про фортифікаційні заходи, що здійснюються на позиціях наші військові у зоні проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на прикладі одного із взводів окремого батальйону на підступах до Донецька. Для того, щоб уберегтися від ворожих снайперів, наші бійці постійно вдосконалюють свої позиції. Подано коментарі командира протитанкового взводу, молодшого лейтенанта К., який керує процесом щоденної фортифікації.* Текст: <http://na.mil.gov.ua/files/pdf/5579-%2822-11-2018%29.pdf>

20. **Заява Організація Українських Націоналістів (бандерівців)** // Шлях перемоги. — 2018. — 28 листоп. (№ 48). — С. 1. *У заяві засуджено збройний напад російських прикордонників на українські військові кораблі в Азовському морі. Наголошено, що війна "переходить у нову фазу на всіх фронтах: військовому, політичному, інформаційному, міжнародному, економічному", та запропоновано низку заходів, які*

необхідно взяти в умовах російської агресії. Міститься заклик до міжнародної спільноти виявити реальну солідарність з українським народом та розширити політику санкцій проти РФ. Зазначено, що Організація Українських Націоналістів (бандерівців) підтримує рішення про запровадження воєнного стану як умову "максимальної мобілізації всіх зусиль української нації для протистояння споконвічному ворогу".

21. Здоровило Т. Агресор вибиває свідчення на камеру : ефесбешники змушують полонених українських моряків обмовляти себе / Тарас Здоровило // Україна молода. — 2018. — 28 листоп. (№ 130). — С. 2. *Йдеться про засідання суду в окупованому Сімферополі, де розглядався запобіжний захід для українських моряків, захоплених у полон 25 листопада 2018 року, під час проходження через Керченську протоку. Українців звинувачують в порушенні державного кордону РФ, у зв'язку з чим проти них відкрили кримінальні провадження.* Текст: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3392/2006/128431/>

22. Зоріна Я. Зустріти ворога – готові! / Ярослава Зоріна // Нар. армія. — 2018. — 22 листоп. (№ 47). — С. 4. *Висвітлено ситуацію у зоні проведення операції Об'єднаних сил неподілік Горлівки (Донецька область). Наведено коментарі бійців, які під постійними обстрілами тримають передові позиції.* Текст: <http://na.mil.gov.ua/files/pdf/5579-%2822-11-2018%29.pdf>

23. Капсамун І. Марчук замість Кучми. Не запізно? / Іван Капсамун, Валентин Торба // День. — 2018. — 23 - 24 листоп. (№ 213/214). — С. 5. *Подано інформацію про те, що 22 листопада в Мінську проходив черговий раунд переговорів в рамках Тресторонньої контактної групи. Вперше сторони зустрілися після фейкових виборів на окупованій частині Донбасу. Зауважено, що призначено нового представника України в Тресторонній контактній групі в Мінську, це Євген Марчук, який змінив экс-президента України Леоніда Кучму. Проаналізовано, як ця кадрова*

ротація може вплинути на ведення переговорів. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/marchuk-zamist-kuchmy-ne-zapizno>

24. **Кесарчук Л. Коли залишилися лише сподівання** / Леся Кесарчук // День. — 2018. — 29 листоп. (№ 217). — С. 11. *Йдеться про те, що більш, ніж чотири роки минуло від дня загибелі командира роти спецназу, військовослужбовця – учасника антитерористичної операції на Сході України Богдана Завади, однак його тіло досі не вдалося розшукати.*

Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/koly-zalyshylysya-lyshe-spodivannya>

25. **Коваленко С. Конкретні кроки протидії агресії** / Сергій Коваленко // Голос України. — 2018. — 30 листоп. (№ 228). — Електрон. ресурс. *Йдеться про обговорення пріоритетних заходів для захисту української незалежності в умовах ескалації російської збройної агресії, організоване народними депутатами, урядовцями та представниками громадянського суспільства, які об'єдналися в громадську ініціативу "Мережа протидії російській агресії". У своєму виступі голова Комітету Верховної Ради України (ВР України) у закордонних справах Ганна Гопко зазначила, що після вчинення Росією акту агресії в Азовському морі, країни Євросоюзу та "Великої сімки" повинні запровадити нові жорсткі санкції, що сприятиме звільненню українських військових та припиненню подальшої дестабілізації. Народний депутат Андрій Левус висловив переконання, що створення "Мережі протидії російській агресії" сприятиме консолідації суспільства задля захисту національної безпеки та суверенітету, що надзвичайно важливо в умовах гібридної війни і загроз з боку Росії розпочати широкомасштабну агресію. На необхідності ухвалення низки законопроектів з метою деокупації гуманітарної сфери наголосив заступник голови Комітету ВР України з питань свободи слова та інформаційної політики Сергій Висоцький. Учасники обговорення також акцентували увагу на питаннях нейтралізації діяльності російської агентури в Україні. Зокрема, експерт у галузі адвокації та*

боротьби з корупцією Ярослав Юрчишин заявив про необхідність надання інформації про кінцевих власників засобів масової інформації (ЗМІ), оскільки звільнення інформаційного простору від російського впливу – це один з пріоритетів для безпеки держави. За результатами обговорення схвалено резолюцію із переліком першочергових завдань національної безпеки та оборони (розширення санкцій проти Росії та ухвалення законопроектів, які дозволять реально обмежити діяльність російського бізнесу; замороження активів, які належать державі-агресору та її резидентам; припинення діяльності засобів прокремлівської пропаганди в Україні). Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310736>

26. **Коваленко С. Це повномасштабна військова дія, яка чітко підпадає під міжнародне визначення агресії /** Сергій Коваленко // *Голос України*. — 2018. — 29 листоп. (№ 227). — Електрон. ресурс. *Надано інформацію про інтерв'ю Президента України Петра Порошенка українським каналам, в ході якого він зазначив, що мета запровадження воєнного стану – ”показати, що противник заплатить дуже високу ціну, якщо вирішить напасти на нас”. Глава держави підкреслив, що після запровадження воєнного стану не будуть застосовуватися жодні обмеження конституційних прав і свобод громадян нашої держави, ”якщо не буде відкритого вторгнення Росії”. Петро Порошенко запевнив, що Україна всіма можливими методами боротиметься за звільнення українських моряків, а також наголосив, що українські кораблі діяли в чіткій відповідності до міжнародного права та двосторонньої угоди про використання Чорного і Азовського морів. Президент України пообіцяв зробити все можливе, щоб Верховна Рада розглянула необхідні законодавчі ініціативи, які б дозволили проведення виборів у низці об'єднаних територіальних громад (ОТГ).* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310689>

27. **Лавренюк С. Прем'єр-міністр наголосив, що найціннішим є життя і здоров'я українських моряків /** Сергій Лавренюк // *Голос*

України. — 2018. — 29 листоп. (№ 227). — Електрон. ресурс. Надано інформацію про засідання Кабінету Міністрів України (КМ України), під час якого Прем'єр-міністр Володимир Гройсман прокоментував рішення про введення в десяти областях України тимчасового воєнного стану. Глава уряду закликав громадян не піддаватися панічним настроям та зазначив, що це було вимушеним кроком у відповідь на агресивні і безпрецедентні дії російських збройних сил проти українських Військово-Морських сил (ВМС). Володимир Гройсман наголосив, що найважливіше на сьогодні завдання – це визволення українських моряків з полону і повідомив, що всі державні інституції, Міністерство юстиції, офіс Уповноваженого з прав людини працюють над тим, щоб мобілізувати світ для повернення наших військових. Прем'єр-міністр також закликав усі міністерства та відомства максимально ефективно використати час до кінця року, щоб підготувати всі потрібні механізми, положення й документи для планового завершення поточного року та початку наступного. Уряд підтримав пропозицію Уповноваженої Верховної Ради України (ВР України) Людмили Денісової щодо невідкладної розробки законопроекту про внесення змін до Державного бюджету на 2018 рік в частині надання як адвокатської допомоги, так і допомоги родинам військовополонених. Міністр юстиції Павло Петренко проінформував про роботу над забезпеченням належного захисту українських військовополонених та підкреслив, що Міністерство юстиції вже звернулося до Європейського суду з прав людини з вимогою застосувати 39-те правило Конвенції щодо негайного звільнення незаконно захоплених українських громадян. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310693>

28. **Лосєв І. І знову про Мінські угоди** / Ігор Лосєв // Шлях перемоги. — 2018. — 28 листоп. (№ 48). — С. 2. З юридичної точки зору проаналізовано Мінські угоди та розглянуто їх роль у процесі врегулювання ситуації на Сході України. Проведено історичні паралелі

між позицією міжнародної спільноти щодо агресії Росії на сучасному етапі та політикою "умиротворення" Гітлера в 1930-ті рр.

29. **Лосєв І. Чи встоїть Україна на внутрішньому фронті?** / Ігор Лосєв // Шлях перемоги. — 2018. — 21 листоп. (№ 47). — С. 1. *Йдеться про загрози для національної безпеки в зв'язку з втручанням Росії у майбутні президентські і парламентські вибори з метою дестабілізувати ситуацію в країні та привести до влади проросійських політиків. Проаналізовано ситуацію в інформаційній сфері України та зазначено, що на деяких телеканалах відкрито виступають з антиукраїнськими заявами представники певних політичних сил, закликаючи до припинення опору російській агресії і капітуляції перед ворогом.*

30. **Маємо скоординувати дії задля звільнення наших військовослужбовців** / Прес-служба апарату Верхов. Ради України // Голос України. — 2018. — 29 листоп. (№ 227). — Електрон. ресурс. *Йдеться про проведену Першим заступником Голови Верховної Ради України (ВР України) Іриною Геращенко робочу нараду щодо юридичного захисту військовослужбовців, захоплених Російською Федерацією (РФ) в районі Керченської протоки. У нараді взяли участь Уповноважена ВР України з прав людини Людмила Денісова, народний депутат Рефат Чубаров, представники міністерств і відомств та правозахисники. Обговорено питання щодо надання правової, психологічної та соціальної допомоги захопленим у Керченській протоці українським морякам та їх родинам. Ірина Геращенко закликала скоординувати дії для звільнення з полону українців та наголосила, що зараз важливо "встановити місце утримання всіх незаконно затриманих українців, з'ясувати стан їх здоров'я та вимагати допуску до них лікарів і адвокатів".* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310691>

31. **Малімон Н. Мамо, а який у тата був голос?** / Наталія Малімон // День. — 2018. — 29 листоп. (№ 217). — С. 11. *Йдеться про загиблого на Сході України військовослужбовця – учасника*

антитерористичної операції Юрія Лавренчука. Військова прокуратура внесла його до списку дисертирів, і тільки через чотири роки, завдяки зусиллям його дружини, вдалося ідентифікувати його тіло та перезахоронити на Алеї почесних захоронень у Луцьку. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/mamo-yakyy-u-tata-buv-golos>

32. **Малолєткова О. "Живіть звичайним життям!"** / Оксана Малолєткова // Уряд. кур'єр. — 2018. — 29 листоп. (№ 225). — С. 2. *Йдеться про засідання Кабінету Міністрів України (КМ України), під час якого Прем'єр-міністр Володимир Гройсман закликав громадян не панікувати в зв'язку з ухваленням Верховною Радою України (ВР України) рішення про запровадження воєнного стану та зазначив, що це "відповідь на абсолютно агресивні й безпрецедентні дії, що відбулися останнім часом з боку збройних сил Росії проти українських моряків". Глава уряду підкреслив, що сектор безпеки та оборони, охорона життя військових та їхній соціальний захист завжди були серед пріоритетів, і зараз керівництво держави працює, щоб мобілізувати світ і повернути українських моряків додому. Володимир Гройсман акцентував увагу на тому, що Україна має планово завершити 2018 рік і стабільно увійти у 2019 рік. Він подякував парламенту за вчасно ухвалений збалансований бюджет, який передбачає повне фінансування сектору безпеки та оборони, проведення подальших змін в освіті, охороні здоров'я. На засіданні уряду також ухвалено рішення про створення Міністерства у справах ветеранів на чолі з Іриною Фріз, яка у своєму виступі проінформувала, що серед напрямів діяльності нової інституції – соціальна підтримка ветеранів, медичне забезпечення, запровадження електронних сервісів, зокрема е-ветеран. Серед завдань міністерства – відповідність державних гарантій потребам ветеранів, верифікація даних, створення нової нормативної бази, зокрема закону про ветеранів та членів їхніх родин, який урегулює питання статусу для добровольчих батальйонів. Схвалено рішення щодо початку роботи Вищого*

антикорупційного суду і щодо можливості здійснення Державним бюро розслідувань покладених на нього повноважень. Голова Рахункової палати Валерій Пацкан повідомив, що Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" не надає дозволу на проведення аудиту, на що Прем'єр-міністр зауважив, що "будь-яка держкомпанія має бути відкритою і публічною", і пообіцяв у разі необхідності видати розпорядження уряду про відкриття інформації для Рахункової палати. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/zhivit-zvichajnim-zhittyam/>

33. **Медуниця Ю. Україна має неспростовні технічні докази агресії РФ** / Юрій Медуниця // Уряд. кур'єр. — 2018. — 28 листоп. (№ 224). — С. 2. Спростовано неправдиву інформацію, яку поширює Російська Федерація (РФ), про нібито вчинення Україною "свідомої провокації" з метою загострення ситуації в Керченській протоці. У повідомленні прес-служби Військово-морських сил (ВМС) України зазначено, що "збройні сили володіють повними незаперечними технічними доказами актів агресії військових суден РФ у Чорному морі". Наголошено, що незаконні дії російських військових зафіксувала інформаційна система ситуаційної обізнаності "Дельта", розроблена за технологічними стандартами НАТО в тісній взаємодії з фахівцями НАТО, і яка в режимі реального часу відстежує ситуацію в дружніх і ворожих силах. На своїй сторінці у Фейсбуці Перший заступник Голови Верховної Ради України (ВР України) Ірина Геращенко заявила, що наразі відповідні міністерства і відомства займаються питаннями правової допомоги українським морякам, захопленим країною-агресором. Ірина Геращенко наголосила, що Росія збирається влаштувати псевдосудилище над українськими військовими, з яких так звані "показання" вибиваються незаконними методами і тортурами. Політик також засудила дії деяких українських політиків, які поширюють різноманітні інсинуації і таким чином сприяють ворогу. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ukrayina-maye-nesprostovni-tehnichni-dokazi-agresi/>

34. **”Ми — один екіпаж”** / Іван Капсамун, Валентин Торба, Марія Прокопенко, Іван Антипенко, Олеся Шуткевич // День. — 2018. — 28 листоп. (№ 216). — С. 4-5. *Подано інформацію, що з 9-ї ранку 28 листопада в десяти областях України запроваджується військовий стан. Йдеться про регіони, розташовані вздовж російського кордону, придністровської ділянки молдавського кордону та на узбережжі Чорного та Азовського морів. До переліку увійшли Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Луганська, Донецька, Сумська, Харківська, Чернігівська, Вінницька області. Військовий стан вводиться на 30 діб, тобто до 27 грудня. Розглянуто ситуацію щодо конфлікту в Керченській протоці, в результаті якого російські військовослужбовці обстріляли та захопили в полон українських моряків та українські кораблі.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/tema-dnya-podrobyci/my-odyn-ekipazh>

35. **Нікчемні аргументи не переконують** // Голос України. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Подано коментар постійного представника України при міжнародних організаціях у Відні Ігоря Прокопчука про те, що Постійна рада Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) вимагає від Російської Федерації (РФ) ”негайно і без будь-яких умов повернути в Україну захоплених у полон моряків та повернути кораблі, які захопила РФ”. Ігор Прокопчук зауважив, що дискусія, яка відбулася під час засідання Постійної ради, продемонструвала, що ”насправді у російської сторони і немає серйозних аргументів”. Він наголосив, що спеціальне засідання Постійної ради ОБСЄ ”було дуже важливим з політичної точки зору для того, щоб продемонструвати солідарність міжнародних партнерів України з нашою державою та нашим народом, а також засудити напад російських військових на українські Збройні Сили”. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310623>*

36. **От морского тарана до военного положения : РФ захватила три наших корабля – Украина ввела особый режим в 10 областях //**

Сьогодні. — 2018. — 27 нояб. (№ 212). — С. 2. *Йдеться про введення у 10 областях України воєнного стану строком на 30 днів. Причина: новий виток конфлікту між Україною і РФ : 25 листопада 2018 року російські прикордонники в Азовському морі протаранили український буксир, який прямував з Одеси до Маріуполя, відкрили вогонь, а потім затримали наші судна. Висвітлено погляд зарубіжних країн на агресію Росії.*

37. **Очільники НАТО і Європарламенту засудили дії Кремля та закликали негайно звільнити моряків і кораблі** / Інформ. упр. апарату Верхов. Ради // *Голос України*. — 2018. — 30 листоп. (№ 228). — Електрон. ресурс. *Йдеться про заяву, оприлюднену очільниками НАТО Єнсом Столтенбергом і Європарламенту Антоніо Таяні після зустрічей із Головою Верховної Ради України (ВР України) Андрієм Парубієм. В заяві засуджено дії Російської Федерації (РФ) в Азовському морі та міститься заклик негайно звільнити українських моряків і кораблі. Висловлено підтримку щодо територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів та наголошено, що "зважаючи на те, що Росія використовує військову силу проти України в Азовському морі та Керченській протоці, члени Альянсу закликають Росію забезпечити безперешкодний доступ до українських портів і забезпечити свободу навігації".*

38. **Патиківський Ю. Гривня в облозі** / Юрій Патиківський // *Україна молода*. — 2018. — 28 листоп. (№ 130). — С. 4. *Йдеться про те, що воєнний стан, який почав діяти у десяти областях України, означає певні виклики для вітчизняної економіки. На думку аналітиків, виклики ці доволі незначні, але свою дуже неприємну роль може відіграти паніка, яка вже точно завдасть відчутного удару і по гривні, і по торгівлі й суттєво прискорить інфляцію. Зазначено, що західні партнери обмежують замовлення в українських компаніях. Текст: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3392/159/128438/>*

39. **По за законом і здоровим глуздом** // Уряд. кур'єр. — 2018. — 29 листопа. (№ 225). — С. 2. *Йдеться про незаконне затримання російськими прикординнами в акваторії Керченської протоки українських моряків, які наразі ув'язнені і "засуджені" підконтрольним окупантам судом в Криму. Зазначено, що Росія свідомо ігнорує всі міжнародні угоди й конвенції і не реагує на заклики світової спільноти звільнити українських громадян.* Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/poza-zakonom-i-zdorovim-gluzdom/>

40. **Потрібна активна реакція на злочини Росії** / Прес-служба апарату Верхов. Ради України // Голос України. — 2018. — 29 листопа. (№ 227). — Електрон. ресурс. *Надано інформацію про зустріч в Брюсселі Голови Верховної Ради (ВР) України Андрія Парубія з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, під час якої Андрій Парубій проінформував, що реакцією української влади на агресію Росії в акваторії Керченської протоки стало введення воєнного стану в десяти областях України. Андрій Парубій також повідомив, що ВР України розпочала процес закріплення в Конституції положення про зобов'язання щодо вступу України до НАТО та Європейського союзу (ЄС) і закликав Єнса Столтенберга надати Україні чіткий сигнал щодо перспективності членства в НАТО, зокрема у формі Плану дій для отримання членства в Організації Північноатлантичного договору. Голова ВР України розповів про роботу парламенту над законопроектами, необхідними для повноцінного функціонування нещодавно ухваленого Закону "Про національну безпеку", та закликав активізувати фінансову підтримку кіберзахисту в Україні через трастові фонди НАТО. Андрій Парубій акцентував увагу на необхідності зупинити будівництво газогону "Північний потік – 2", зазначивши, що газогін – це не економічний, а політичний проект Російської Федерації (РФ) і спосіб прямого шантажу і розбалансування ЄС і України, який використовує Путін. На завершення зустрічі Голова ВР України передав Генеральному секретарю НАТО*

Звернення ВР України у зв'язку з актом агресії РФ. Андрія Парубій провів також брифінг, на якому відповів на запитання журналістів щодо результатів зустрічі та ситуації в Україні. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310686>

41. **”Противник заплатить дуже високу ціну, якщо він вирішить напасти на нас”** // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 2. *Подано тези інтерв'ю українським телеканалам Президента України Петра Порошенка, в якому він пояснив необхідність ухвалення рішення про запровадження військового стану у зв'язку із обстрілом і захопленням росіянами трьох українських військових кораблів у районі Керченської протоки 25 листопада 2018 року. Глава держави зазначив, що запровадження військового стану дає військовим додаткові повноваження, але тільки на випадок війни.* Текст: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/11/28/rosijskyj-shabash-u-kerchenskij-prototsi/>

42. **”Путін тестує межі. Ситуація може стати гіршою”** // Голос України. — 2018. — 29 листоп. (№ 227). — Електрон. ресурс. *Йдеться про зібрані німецьким агентством DW коментарі євродепутатів щодо агресії Російської Федерації (РФ) в Азовському морі та запровадження воєнного стану в Україні. Зазначено, що більшість депутатів засудили дії РФ та висловили підтримку територіальній цілісності України. Зокрема, DW звертає увагу на те, що євродепутати, з якими спілкувалася агенція, закликали вдаватися до дій, а не лише робити заяви. За словами співголови Комітету асоціації Україна – ЄС Даріуша Росаті, міжнародна спільнота має реагувати, оскільки ”президент Росії Володимир Путін тестує межі, наскільки далеко він може зайти”.* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310698>

43. **Райхель Ю. Дипломатія азовського зіткнення /** Юрій Райхель // День. — 2018. — 27 листоп. (№ 215). — С. 4. *Розглянуто ситуацію щодо захоплення трьох кораблів та поранення шістьох*

українських моряків під час прямого обстрілу та нападу з боку морського флоту Російської Федерації (РФ) у Керченській протоці. Акцентовано увагу на тому, які наслідки може мати ця ситуація для РФ.

44. **Сміян Н. Воєнний стан не загрожуватиме правам і свободам громадян** / Надія Сміян // *Голос України*. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Надано інформацію про позачергове засідання Верховної Ради України (ВР України) 26 листопада 2018 р. в зв'язку з актом агресії Росії в Азовському морі. Під час свого виступу Президент України Петро Порошенко акцентував, що звертається до законотворців як глава держави і Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України, який у повному обсязі володіє інформацією про ризики і загрози державі після нападу російських військових на кораблі Військово-морських сил (ВМС) України. Глава держави наголосив, що тепер настав час об'єднати зусилля і прийняти надважливе рішення про оголошення воєнного стану, та запевнив, що особливі заходи застосовуватимуться винятково у разі наземної російської воєнної агресії за межами операції Об'єднаних сил і за межами незаконно анексованого Криму. Петро Порошенко також наголосив, що ніякого обмеження прав і свобод громадян не буде. Згуртуватися навколо цього питання народних депутатів закликав Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман, який назвав головні пріоритети – безпека і оборона держави та збереження стабільності в країні. Глава уряду заявив, що жодних підстав для економічної кризи нині немає, та відзначив, що ухвалений парламентом Державний бюджет на 2019 р. є "запорукою стабільності завершення цього року і 2019-го". Свої думки щодо необхідності запровадження воєнного стану висловили Голова ВР України Андрій Парубій і Перший заступник Голови ВР України Ірина Геращенко. Зокрема, Андрій Парубій зазначив, що завжди був прихильником воєнного стану, та підкреслив, що яке б рішення не прийняли народні депутати, воно не стане на заваді рішення про створення помісної української православної церкви. Після*

тривалого обговорення народні депутати проголосували за введення воєнного стану в низці регіонів України та за проведення чергових виборів Президента України в неділю 31 березня 2019 р. Також було прийнято звернення до міжнародних інституцій і національних парламентів держав світу в зв'язку з черговим актом агресії Російської Федерації (РФ) проти України. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310647>

45. **Сова О. Обмеження реальні й уявні : які складнощі воєнного стану треба мати на увазі аграріям** / Оксана Сова // Україна молода. — 2018. — 28 листоп. (№ 130). — С. 5. *Йдеться про те, що очільник Всеукраїнської аграрної ради Андрій Дикун припустив у соцмережах, що запровадження воєнного стану означатиме "можливу конфіскацію майна та грошей на користь армії". Припущення очільника ВАР підтвердила пояснювальна записка до законопроекту № 9338. В тексті документа йшлося, що наступний місяць відносини аграріїв і держави регулюватиме не лише закон "Про правовий режим воєнного стану", а й закон "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію".* Текст: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3392/159/128441/>

46. **Соколов Б. О, дивовижна російська мова!** / Борис Соколов // День. — 2018. — 29 листоп. (№ 217). — С. 3. *Висвітлено розшифровку перемовин російських прикордонників під час нападу на три українські військові судна поблизу Керченської протоки. Акцентовано увагу на ненормативній лексиці російських прикордонників під час атаки. Розглянуто перспективи врегулювання конфлікту. Наголошено, що дії країн НАТО могли б допомогти у вирішенні конфлікту у Керченській протоці.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/o-dyvovyzhna-rosiyska-mova>

47. **Спостерігачі мають розібратися із пораненням та взяттям в полон наших вояків** // Голос України. — 2018. — 30 листоп. (№ 228). — Електрон. ресурс. *Йдеться про заяву української делегації в Парламентській асамблеї організації Чорноморського економічного*

співробітництва (ПАЧЕС) з висловленням протесту проти агресивних дій Російської Федерації (РФ) – збройним нападом і захопленням кораблів Військово-морських сил (ВМС) України, пораненням та взяттям у полон екіпажів цих кораблів. У своєму виступі народний депутат фракції "Блок Петра Порошенка" Сергій Хлань зазначив, що дії Росії в Азовському морі "є актом збройної агресії проти України, як це визначено в статті 2 Статуту ООН". Українська делегація оприлюднила вимоги до РФ надати невідкладну медичну допомогу пораненим українським морякам, невідкладно повернути їх в Україну, а також повернути незаконно захоплене військове майно та відшкодувати завдані збитки. Народний депутат Сергій Хлань звернувся до морських держав регіону з пропозицією направити спостерігачів та військові кораблі в район Чорного та Азовського морів і Керченської протоки з метою припинення подальшої ескалації конфлікту. Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/310735>

48. **Ткачук Н. Міжнародна підтримка України** / Наталія Ткачук // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 3. *Йдеться про засудження світовою спільнотою акту агресії Росії проти України, що відбувся 25 листопада 2018 року в Керченській протоці. Надано огляд заяв представників офіційних відомств країн Заходу, які заявляють про свою позицію щодо ескалації в Азовському морі, наголошуючи на важливості негайної реакції на зухвалу поведінку Кремля.* Текст:

<http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/11/28/rosijskyj-shabash-u-kerchenskij-prototsi/>

49. **Ткачук Н. Хронологія подій у Керченській протоці 25 листопада. Роз'яснення військових юристів щодо правових аспектів ситуації на Азовському морі** / Наталія Ткачук // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 4. *Висвітлено хронологію подій, які відбулися 25 листопада 2018 року в Керченській протоці, пов'язаних із обстрілами та захопленням росіянами трьох українських військових*

кораблів, що в плановому порядку, з інформуванням російської сторони, переміщувалися з Одеси до Маріуполя. У роз'ясненні військових юристів щодо правових аспектів ситуації на Азовському морі наголошено, що "дії Російської Федерації: перешкодження вільному судноплавству у Керченській протоці, переслідування, таран, обстріл та захоплення малих броньованих артилерійських катерів та рейдового буксиру Військово-Морських Сил Збройних Сил України беззаперечно кваліфікуються як акт агресії відповідно до статті 3 резолюції № 3314 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року (напад збройними силами держави на суходопутні, морські або повітряні сили, або морські і повітряні флоти іншої держави)". Текст: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/11/27/roz-yasnennya-vijskovykh-yurystiv-shhodo-pravovykh-aspektiv-sytuatsiyi-na-azovskomu-mori/>

50. **Указ "Про введення воєнного стану в Україні"** не обмежує права і свободи громадян // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 2. Подано роз'яснення Президента України Петра Порошенка щодо положень Указу "Про введення воєнного стану в Україні", ухваленого у зв'язку із російською агресією у районі Керченської протоки 25 листопада 2018 року. Глава держави зазначив, що Указ "не містить жодних пунктів, які б обмежували права чи свободи громадян нашої країни". Президент також підкреслив, що "із всіх опцій, які надає закон „Про правовий режим воєнного стану” до Указу „Про введення воєнного стану” увійшли лише ті, які стосуються головним чином різних військових заходів". "Ми маємо посилити охорону прямо зараз. Заходи, які у разі вторгнення дозволять нам якнайшвидше відреагувати, якнайшвидше мобілізувати всі ресурси", — роз'яснив Петро Порошенко. Текст: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/11/26/ukaz-pro-vvedennya-voyennogo-stanu-v-ukrayini-ne-obmezhuye-prava-i-svobody-gromadyan-prezydent/>

51. **Філіпчук Н. Відкритий акт агресії спричинив масові протести** / Наталя Філіпчук // *Голос України*. — 2018. — 28 листоп. (№ 225). — Електрон. ресурс. *Йдеться про екстрене засідання Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй, скликане на прохання України в зв'язку з актом агресії Росії в Азовському морі. Більшість учасників обговорення цього питання засудили дії Російської Федерації (РФ). Зокрема, постійна представниця США при ООН Ніккі Гейлі назвала дії РФ в Керченській протоці "кричущим порушенням українського суверенітету", що є "частиною поведінки Росії, яка включає спробу анексії Криму, порушення прав безлічі українців у Криму та розпалювання конфлікту, який забрав життя понад 10 000 осіб на Сході України". Постійний представник України при ООН Володимир Єльченко закликав запровадити нові санкції проти РФ, зазначивши, що "це єдиний реальний засіб, який здатний змусити росіян бодай задуматися над своєї поведінкою"*. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/310621>

52. **Чепурко В. Україна и Россия обвиняют друг друга в нарушении договоров** / Валерия Чепурко // *КП в Украине*. — 2018. — 27 нояб. (№ 174). — С. 4. *Йдеться про події у Керченській протоці 25 листопада 2018 року: Росія захопила два українських військових судна і буксир, які, за словами Москви, незаконно увійшли в російські територіальні води. Київ підкреслює, що нічого протизаконного українські моряки не здійснювали, і звинувачує Росію у військовій агресії. Розглядаються версії подій.* Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2018/november/27/>

53. **Чікалін В. Як зв'язківці підкорили Карачунську вежу** / Володимир Чікалін // *Нар. армія*. — 2018. — 22 листоп. (№ 47). — С. 7. *Подано спогади майора Антона Бережного про бойові будні тих, хто створював мережі зв'язку в районі Антитерористичної операції (АТО) у 2014 році, та, зокрема, про встановлення ретранслятора на телевізійній*

вищці на горі Карачун (Донецька область). Текст: <http://na.mil.gov.ua/files/pdf/5579-%2822-11-2018%29.pdf>

54. **Шипілов Л. Вибори в умовах війни: маємо бути у всеозброєнні** / Леонтій Шипілов ; бесіду вів Григорій Жибак // Шлях перемоги. — 2018. — 21 листоп. (№ 47). — С. 5. *Подано матеріали бесіди з членом Центральної виборчої комісії (ЦВК) Леонтієм Шипіловим про організацію роботи ЦВК та перспективи прийняття Виборчого кодексу. Акцентовано увагу на особливостях підготовки до президентських та парламентських виборів в умовах агресії Росії, яка буде спрямовувати свої зусилля на делегітимізацію виборчого процесу та зрив виборів з використанням засобів гібридної війни, "фейків" та хакерських атак.*

55. **Шульман О. Російський шабаш у Керченській протоці** / Олександр Шульман // Нар. армія. — 2018. — 29 листоп. (№ 48). — С. 1, 5. *Висвітлено драматичні події навколо Керченської протоки, які відбулися 25 листопада, коли "росіяни безсоромно, під своїм прапором, практично на очах у всього світу (з огляду на безліч відео й іншого доказового матеріалу) обстріляли й захопили три наші військові кораблі, які в плановому порядку, з інформуванням російської сторони, переміщувалися з Одеси до Маріуполя". Наголошено, що "це відкрита агресія, на яку потрібно реагувати належним чином. Тобто мобілізуватися. І ця мобілізація, за вже багатьма спостереженнями, має зовсім іншу якість і потенціал, аніж те, що ми могли бачити напровесні 2014-го ...". Також зазначено, що радіоперехоплення перемовин військового керівництва Російської Федерації із командирами тих суден, які атакували групу Військово-Морських Сил України в згаданому районі, свідчить про готовність російських військових до відкритої агресії стосовно нашої держави. Текст: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/11/28/rosijskyj-shabash-u-kerchenskij-prototsi/>*

Міжнародне гуманітарне право

Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань

56. **Беззубко Л. В. Еколого-економічна складова відновлення Донецької області** / Л. В. Беззубко, О. В. Новікова // Екон. вісн. Донбасу. - 2018. - № 3. — С. 16-20. *Приділено особливу увагу фінансуванню заходів з охорони природного середовища в Донецькій області.*

57. **Захаренко К. Розвиток системи інформаційної безпеки: досвід зарубіжних країн** / Костянтин Захаренко // Вища освіта України. - 2018. - № 3. — С. 71-77. *Грунтуючись на зарубіжному досвіді організації інформації безпеки автор аналізує умови та передумови такого захисту в Україні. Зауважено, що виявлено низку складних проблем у сфері інформаційної безпеки, що потребують нагального і кардинального вирішення. Водночас їх вирішення передбачає не тільки концептуально-теоретичне осягнення питань інформаційної безпеки, але й створення такого національного законодавства, яке підводило б нормативно-правове підґрунтя під діяльність різних суб'єктів інформаційного простору.*

58. **Зельницький А. М. Теоретико-методологічні засади гарантування якості вищої військової освіти у вимірі національної безпеки України** / А. М. Зельницький // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 46-51. *Здійснено аналіз і розкрито сутність, зміст, особливості, дефінітивні межі цих понять, а також технологію оперування ними в умовах функціонування сучасної системи військової освіти і перспектив її подальшого розвитку в контексті національної безпеки України.*

59. **Калмикова О. С. Тероризм і боротьба з ним у контексті прав людини** / О. С. Калмикова // Міжнар. юрид. вісн. : зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2017. – Вип. 4/5(8/9). – С. 6-12. - *Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17924-4-5(8-9) Присвячено висвітленню проблеми тероризму, яка, безумовно, досить реально і безпосередньо відбивається на правах людини, позбавляючи людей*

можливості користуватися правом на життя, свободу і фізичну недоторканність. Також доведено, що, крім цих людських втрат, тероризм може дестабілізувати уряди, підривати функціонування громадянського суспільства, створювати загрозу миру, безпеці і соціально-економічному розвитку. Усе це не може не відбиватися на можливостях реалізації прав людини Текст: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA.-%E2%84%964-58-9..pdf>

60. **Комплексна система протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад Збройних Сил України** / П. М. Сніцаренко, Ю. О. Саричев, В. А. Ткаченко, Л. В. Хоменко // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 40-45. *Викладено погляди на створення системи протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад військ (сил) на основі реалізації розробленої та верифікованої методики, що дає змогу проводити заходи випереджувального адекватного реагування.*

61. **Крук С. І. Інституційні сили й інструменти державного управління у сфері забезпечення національної безпеки** / С. І. Крук // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 19. — С. 103-105. *Висунуто й обгрунтовано гіпотезу щодо формування трансформаційного потенціалу використання цих інструментів у сфері підтримки національної безпеки України. Використання цих інструментів у межах інституційного підходу в цій сфері можливе за умови прийняття відповідного закону. Установлено, що такий закон було прийнято Верховною Радою України 21 червня 2018 року. Визначено, що Президент України, Верховна Рада України, Державна надзвичайна служба України, Міністерство внутрішніх справ України та інші інституції формують сили національної*

безпеки, які мають право визначати глибину участі у забезпеченні цієї безпеки. Текст: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6331&i=19>

62. **Купар Д. Ю. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим за вчинення злочину проти встановленого порядку несення військової служби: теоретико-прикладний аспект** / Д. Ю. Купар // Наук. вісн. публіч. та приват. права : зб. наук. пр. — Київ, 2017. — Вип. 5, т. 2. — С. 215-222. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : Бп18046-5/2(2017)**. З огляду на приписи ст. 46, а також ч. 4 ст. 401 Кримінального кодексу України досліджено підстави й умови (передумови) звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим за вчинення визначених законом злочинів проти встановленого порядку несення військової служби. На цій підставі сформульовано узагальнювальні висновки щодо особливостей реалізації цього екстраординарного виду звільнення від кримінальної відповідальності. Текст: http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/5/tom_2/vip5-2_2017.pdf

63. **Левицька А. А. Педагогічні умови патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників на основі військових традицій** / А. А. Левицька // Інновац. педагогіка. – 2018. – № 4, т. 2. — С. 106-109. Проаналізовано підходи науковців до тлумачення педагогічних умов патріотичного виховання фахівців. Текст: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/4/part_2/26.pdf

64. **Лобко М. М. Територіальна оборона України як фактор посилення обороноздатності держави** / М. М. Лобко // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 29-39. Розроблено та обгрунтовано погляди щодо вдосконалення й подальшого розвитку системи територіальної оборони України за результатами аналізу положень вітчизняного законодавства, оцінювання досвіду організації та ведення територіальної оборони, антитерористичної операції на Сході нашої держави.

65. **Обґрунтування порядку розробки та впровадження інтерактивних електронних технічних керівництв зразків зенітного ракетного озброєння** / В. В. Кобзєв, П. В. Опенько, О. М. Доска, В. А. Васильєв // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 52-58. *Проаналізовано процес управління технічними документами зразків зенітного ракетного озброєння (ЗРО) та встановлено основні його фази. Визначено підхід до формування структури інтерактивних електронних технічних керівництв зразків ЗРО. Запропоновано порядок розробки та впровадження інтерактивних електронних технічних керівництв зразків ЗРО, за якими не здійснюється авторський нагляд.*

66. **Павловський І. В. Стратегічний оборонний бюлетень України – правова основа реформування Збройних Сил і вдосконалення військово-технічної політики України (перебіг виконання, завдання на майбутнє, труднощі)** / І. В. Павловський // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 11-21. *Розглянуто місце Стратегічного оборонного бюлетеня України в системі інших документів з державного оборонного планування, завдання, які ставляться в ньому з питань реформування й удосконалення військово-технічної політики України, подальшого розвитку ЗС та інших сил оборони України, розширення співробітництва у військово-технічній сфері з країнами – членами НАТО та ЄС.*

67. **Полторак С. Т. Трансформація системи військової освіти України на шляху до досягнення стандартів НАТО** / С. Т. Полторак // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 3-10. *Проаналізовано стан і перспективи розвитку системи військової освіти України з урахуванням курсу України на інтеграцію в європейський та євроатлантичний політичний, економічний, безпековий, правовий простори.*

68. **Савінов В. "Якщо в росіян є "русский мир", давайте сформулюємо український"** : [інтерв'ю з журналістом і письменником

Віктором Савіновим про розвиток укр. державності, формування громадян. суспільства та проблеми укр. самоідентифікації в контексті укр.-рос. конфлікту] / Віктор Савінов ; текст: Сергій Демчук, Ангеліна Кованда // Країна. – 2018. – № 43. — С. 14-17. Текст: <https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/akscho-v-rosiyan-ye-russkij-mir-davajte-sformulyuyemo-ukrayinskij/868056>

69. **Сиротенко А. М. Рекомендації щодо уточнення завдань і вдосконалення технологій моніторингу загроз національній та воєнній безпеці України** / А. М. Сиротенко // Наука і оборона. – 2018. – № 2. — С. 22-28. *Наведено рекомендації щодо уточнення завдань, що покладаються на систему моніторингу, та вдосконалення технологій його проведення. Розкрито сутність, мету, завдання, механізми і процедури проведення моніторингу загроз національній та воєнній безпеці з урахуванням принципів його організації.*

70. **Смірнов С. В. Ефекти педагогічної та андрагогічної теорій в системі професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу** / С. В. Смірнов // Інновац. педагогіка. – 2018. – № 4, т. 2. — С. 61-65. *З'ясовано суть принципів ключових навчальних теорій, які характеризують види, форми і методи ефективної організації професійної підготовки за результатами реалізації та професійного зростання майбутніх офіцерів запасу. На основі характеристики ключових принципів розглянуто пріоритетність використання взаємозв'язків педагогічних і андрагогічних теорій у форматі ефекту професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу у вищих навчальних закладах.* Текст: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/4/part_2/15.pdf

71. **Снігова О. Ю. Щодо удосконалення програмних засад відновлення економіки східних регіонів України** / О. Ю. Снігова // Екон. вісн. Донбасу. – 2018. – № 3. — С. 10-15. *Проаналізовано Державну цільову програму відновлення та розбудови миру в східних регіонах України*

за напрямом «Економічне відновлення» та надано пропозиції з удосконалення його змістовного наповнення.

72. **Точонов І. В. Відновлення територій Донецької області на прикладі досвіду зарубіжних країн** / І. В. Точонов, Л. О. Наумова // Екон. вісн. Донбасу. – 2018. – № 3. — С. 56-59. *Визначено основні цілі та завдання щодо відновлення територій Донецької області на прикладі досвіду зарубіжних країн, визначено економічні наслідки війни та проаналізовано основні макропоказники зарубіжних країн та України.*

73. **Шумейко А. П. Формування іміджу офіцера-психолога: методологічно-дослідницький аспект** / А. П. Шумейко // Теорія і практика сучас. психології. – 2018. – № 4. — С. 207-213. *Запропоновано конкретний інструментарій для вивчення іміджу офіцера-психолога. Обґрунтовано вихідну теоретичну модель, що включає середовище, ресурси та конкретно-індивідуальні прояви професійного іміджу. Окреслено адресати та мету формування іміджу у військовому організаційному середовищі. Наведено списки питань для збору інформації щодо ідеального образу психолога; розроблено процедуру експертної оцінки іміджевих характеристик успішних військових психологів; складено списки стандартизованих діагностичних методик для дослідження стану сформованості іміджу та його впливу на ефективність діяльності. Текст: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2018/41.pdf*

Статті з періодичних видань

74. **Аби не було спекуляцій та інсинуацій** // Голос України. — 2018. — 27 листоп. (№ 224). — Електрон. ресурс. *Йдеться про заяву Президента України Петра Порошенка, в якій зазначено, що з усіх можливостей, які надає Закон "Про правовий режим воєнного стану", до указу "Про введення воєнного стану" увійшли лише ті, які стосуються різних військових заходів та які у разі російського вторгнення дозволять якнайшвидше мобілізувати всі ресурси. Глава держави наголосив, що*